

Максим Валерійович СОКОЛОВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук

(Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯВКИ КЛЮЧОВИХ СВІДКІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ
ТЕРОРИСТИЧНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА**

У статті досліджується питання застосування механізму затримання ключового свідка у кримінальних провадженнях різних країн світу та можливість адаптації цього інституту до кримінально-процесуального законодавства України. Враховуючи зростання терористичних загроз та складність окремих кримінальних справ, обґрунтовано пропонується запровадження відповідної правової норми в українське законодавство. Обґрунтовано доцільність запровадження інституту затримання ключового свідка із застосуванням запобіжних заходів, зважаючи на складність та особливу суспільну небезпеку терористичних кримінальних правопорушень, у тому числі в умовах триваючої збройної агресії з боку російської федерації. Для запобігання можливим зловживанням з боку органів досудового розслідування пропонується запровадити чіткі процесуальні запобіжники: обов'язковий судовий контроль, визначення граничного строку затримання та наявність можливості оскарження ухвали про затримання.

Проаналізовано досвід застосування відповідного механізму у Сполучених Штатах Америки, Канаді та окремих європейських державах. Особливо акцентовано на інституті «material witness detention» у США, який дозволяє затримання свідка за рішенням суду у випадку існування ризику його неявки або втечі, за умови, що його показання мають суттєве значення для кримінального провадження. Наведено приклади конкретних кейсів, коли такий механізм застосовувався у справах, пов'язаних із розслідуванням терористичних злочинів. Запропоновано низку пропозицій щодо внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України. Пропонується визначити поняття «ключовий свідок», закріпити механізм його затримання на підставі ухвали слідчого судді з урахуванням принципів верховенства права та пропорційності. Вказується на необхідності суспільного обговорення запропонованих змін із залученням представників правової спільноти, науковців та правозахисників для досягнення балансу між ефективністю досудового розслідування терористичних злочинів та дотриманням прав і свобод людини.

Ключові слова: тероризм, громадська безпека, затримання особи, свідок, терористичні кримінальні правопорушення, права і свободи людини і громадянина, обмеження, кримінальне провадження, органи досудового

розслідування, учасники кримінального провадження.

Постановка проблеми. Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України), затримання свідка не можливе. Однак в умовах триваючої збройної агресії з боку російської федерації, зростання кількості терористичних актів та гібридних загроз в Україні, особливої актуальності набуває питання ефективності існуючих процесуальних механізмів якісного розслідування терористичних злочинів. У цьому контексті механізм затримання ключового свідка (особа, яка володіє важливою інформацією, що має суттєве значення для досудового розслідування), який використовується в деяких закордонних країнах, може стати важливим інструментом забезпечення досудового розслідування терористичних кримінальних правопорушень та попередження наступних терористичних злочинів.

Водночас його використання викликає широкі дискусії в правничій спільноті щодо потенційного порушення прав людини, що зумовлює необхідність детального аналізу його правової природи, меж застосування та узгодженості з міжнародними стандартами.

Дослідження окремих питань, пов'язаних з тероризмом, а також пошуком шляхів якісного удосконалення правових та організаційних засад протидії терористичним кримінальним правопорушенням, займалися такі вчені як О. Баличев, П. Білевський, Л. Демидова, О. Користін, В. Костенецький, І. Криворучко, В. Кубальський, М. Ленко, В. Некрасов, М. Погорецький, М. Семикін, С. Чернявський, Г. Чорний та інші відомі правознавці. Окремі питання забезпечення законності та захисту прав і свобод людини в кримінальному провадженні вивчали З. Бакула, В. Бліхар, І. Варава, Н. Загребельна, Т. Каменчук, Ю. Кононенко, А. Кучук, О. Макеєва, О. Прієшкіна, А. Рябошапченко тощо.

Метою статті є дослідження можливості запровадження в Україні інституту затримання ключового свідка під час досудового розслідування терористичних злочинів, з урахуванням міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Питання забезпечення явки свідків у кримінальному процесі, а також їх роль у кримінальному провадженні регулюються КПК України. Відповідно до ст. 65 КПК України, свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. Відповідно до положень статті 139 КПК України, до свідка може бути застосовано примусовий привід до органу досудового розслідування або до суду у випадку, якщо він був у встановленому КПК України порядку викликаний, але не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття¹.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Примус під час здійснення приводу проявляється в тому, що особа без її волі доставляється в потрібне місце. Важливо зазначити, що з'ясування причин неявки свідка є обов'язковою умовою перед ухваленням рішення про застосування приводу. Слідчий суддя чи суд повинні встановити, що особу було викликано в порядку, визначеному законом, та що вона без поважних причин проігнорувала виклик або не повідомила щодо причин свого неприбуття.

Юридичною підставою здійснення приводу є ухвала слідчого судді, яка виноситься за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження – також за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, або з власної ініціативи¹.

Деякі науковці привод свідка відносять до різновидів кримінального процесуального затримання. Так, на думку В. Г. Гончаренко згідно з нашим кримінальним процесуальним законодавством затримання як тимчасова ізоляція підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення може бути п'яти видів, кожний з яких, маючи однаковий процесуальний статус, відрізняється окремою метою та особливостями процедурного характеру: а) затримання підозрюваного, обвинуваченого, свідка за ухвалою слідчого судді або суду з метою забезпечення приводу для участі у проведенні процесуальних дій під час досудового розслідування або судового розгляду, якщо їх участь у проведенні цих дій є обов'язковою і вони не з'явилися без поважних причин на виклик слідчого або суду (ст. ст. 139, 140 та 187–191 КПК України); б) затримання підозрюваного, обвинуваченого за ухвалою слідчого судді, суду, якщо до одного з них має бути застосований запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою (ст. ст. 187, 204 КПК України); в) законне затримання (кожним кожного) в точно встановлених законом випадках без ухвали слідчого судді, суду (ст. 207 КПК України); г) затримання без ухвали слідчого судді, суду уповноваженою службовою особою в точно встановлених законом випадках (ст. 208 КПК України); д) затримання народних депутатів, суддів та інших осіб, визначених ст. 480 КПК України².

В той же час, віднесення приводу свідка до різновидів кримінального процесуального затримання та зазначення поняття «затримання свідка» відповідно до КПК України є неоднозначним та спірним. Так, згідно ст. 12 КПК України ніхто не може триматися бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення інакше як на підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом. Тобто буквально

¹ Головата Ю. Привід, як захід процесуального примусу та наслідки невиконання ухвали про привід / Бершадський районний суд Вінницької області. URL : <https://bh.vn.court.gov.ua/sud0202/pres-centr/news/355470/>

² Гончаренко В. Г. Правові питання затримання особи в кримінальному провадженні. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 2. С. 11–14. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=Chaau_2014_7_2_3.

тлумачення вказаної статті дозволяє стверджувати, що особа, яка має статус свідка і не є підозрюваним чи обвинуваченим, не може бути затримана. Крім того, поняття «затримання свідка» в КПК України взагалі відсутнє.

Слід зазначити, що ч. 3 ст. 14, ст. 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» передбачено «превентивне затримання». Так, з метою захисту громадян, держави і суспільства від терористичних загроз у районі проведення довготривалої антитерористичної операції, як виняток, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, може здійснюватися превентивне затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, але не більше ніж на 30 діб. Підставою для превентивного затримання є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою терористичної діяльності. Превентивне затримання здійснюється за вмотивованим рішенням начальника Головного управління (управління) Служби безпеки України або начальника територіального органу Національної поліції за згодою прокурора та без ухвали слідчого судді, суду¹. Тобто, превентивне затримання особи в якості свідка не можливо.

Загалом, кримінальне провадження традиційно спрямоване на встановлення відповідальності за вже вчинений злочин. Відтак, процесуальні гарантії зосереджені на захисті прав підозрюваного чи обвинуваченого, щоб унеможливити засудження невинної особи. Натомість протидія тероризму має превентивний характер і передбачає недопущення майбутніх терористичних актів та інших терористичних злочинів, що, своєю чергою, вимагає від правоохоронної системи застосування додаткових, а іноді й більш жорстких процесуальних заходів для забезпечення неминучості покарання всіх винних у вчиненні терористичних правопорушень.

З урахуванням викладеного, а також беручи до уваги зростання кількості терористичних злочинів в Україні, запровадження механізму кримінального процесуального затримання ключового свідка є доцільним і потребує подальшого вивчення та нормативного врегулювання.

Водночас упровадження такого інституту повинно здійснюватися з урахуванням міжнародних стандартів у сфері прав людини, а також забезпечення належного контролю за його застосуванням. Зокрема, необхідно дотримуватися положень статті 29 Конституції України, згідно з якою жодна особа не може бути заарештована чи триматися під вартою інакше як на підставі вмотивованого рішення суду та лише в порядку, передбаченому законом².

Крім того, важливо враховувати вимоги статі 5 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до яких жодна особа не може бути позбавлена свободи, окрім випадків і згідно з

¹ Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

процедурою, встановленою законом: б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом¹.

Таким чином, відповідно до європейських стандартів, затримання у кримінальному процесі може бути застосовано до кожного суб'єкта, на кого законодавцем покладено обов'язок прибувати за викликами слідчого, прокурора або судді. При цьому, у разі запровадження механізму затримання ключового свідка у справах про терористичні кримінальні правопорушення необхідно чітко визначити правові підстави та умови його застосування. Це дозволить уникнути потенційних порушень основоположних прав людини, насамперед права на свободу та особисту недоторканність.

Аналіз міжнародного досвіду досудового розслідування терористичних злочинів свідчить про те, що механізм затримання ключового свідка є складовою частиною кримінального процесу в окремих зарубіжних юрисдикціях.

У Сполучених Штатах Америки свідка не можна затримати без законних підстав. Втім, законодавство США передбачає винятки, які регламентують можливість затримання ключового свідка (witness detention). Відповідний механізм закріплений у Розділі 18 Кодексу США (§ 3144), який дозволяє здійснювати затримання ключового свідка (material witness detention). Згідно з цією нормою, представник правоохоронного органу має право звернутися до суду з проханням видати ордер на затримання свідка (material witness warrant). Зазначена особа може бути затримана за умови, якщо з афідевіту (підтвердження під присягою), поданого стороною обвинувачення, показання зазначеної особи мають суттєві значення для кримінального провадження та існує ризик, що свідок може не з'явитися до суду добровільно і його присутність не може бути забезпечена іншими, менш обмежувальними способами. У такому випадку суд може видати ордер на затримання ключового свідка (material witness warrant) з метою забезпечення його явки до суду для дачі показань².

Таким чином, законодавство США передбачає можливість затримання осіб, які формально не є підозрюваними чи обвинуваченими у вчиненні злочину, але володіють важливою для розслідування або судового розгляду інформацією. Цей приклад свідчить про те, що в умовах протидії складним категоріям злочинів, зокрема тероризму, правова система може передбачати спеціальні інструменти забезпечення участі свідків у процесі.

У ході дослідження механізму затримання ключового свідка в правовій системі США можна зробити висновок, що його застосування характерне не лише для кримінальних проваджень, пов'язаних із терористичною діяльністю, а й для інших складних категорій справ.

¹ Європейська конвенція з прав людини : Міжнародний документ. Конвенція Ради Європи. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289.

² 18 U.S. Code § 3144. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3144>.

Так, у штаті Орегон мексиканського іммігранта було затримано як ключового свідка у справі про вбивство. Свідок перебував під вартою понад два роки. Метою затримання було отримання показань у кримінальній справі, де обвинуваченим був його син. У місті Новому Орлеані жінку затримали через її відмову давати показання проти колишнього знайомого, який завдав їй тілесних ушкоджень та знищив її мобільний телефон вартістю 500 доларів США. У 1984 році Конгрес США підтвердив законність застосування механізму затримання свідків, але водночас наголосив, що отримання показань має відбуватися переважно на добровільній основі, а не шляхом утримання осіб під вартою¹.

Проте в США механізм затримання ключового свідка* є виключною мірою та застосовується у виняткових випадках, коли йдеться про найскладніші та суспільно небезпечні кримінальні правопорушення. Зокрема, цей інститут активно використовується у провадженнях, пов'язаних із терористичними злочинами. Його метою є забезпечення участі свідків, які володіють критично важливою інформацією для розкриття злочину, притягнення винних до відповідальності та запобігання потенційним загрозам та жертвам.

У процесі аналізу практики розслідування терористичних правопорушень у США можна виділити такі показові приклади застосування затримання свідків як *material witnesses*:

- в Каліфорнії був затриманий Усама Авадалла (Osama Awadallah), який провів під вартою три місяці. За даними правоохоронних органів, він мав намір втекти до Йорданії. Лише після надання показань щодо організаторів терактів 11 вересня 2001 року, Авадалла був звільнений під заставу. Крім того, за судовим рішенням США затримання вказаної особи з метою забезпечення його показань не порушувало його конституційні права, незважаючи на тимчасове позбавлення його волі²;

- у 2023 році віцепрезидент компанії Intel Махер Хаваш (Maher Hawash) був затриманий у статусі «*material witness*» та перебував під вартою протягом понад одного місяця. У подальшому він надав згоду на співпрацю зі слідством в рамках кримінального провадження щодо фінансування ісламських терористичних організацій³;

¹ Stillman S. Why Are Prosecutors Putting Innocent Witnesses in Jail? *The New Yorker*. 17.10.2017. URL: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/why-are-prosecutors-putting-innocent-witnesses-in-jail>.

* Слід зазначити, що в США здійснюється затримання потерпілих з метою отримання необхідних показань. Так у штаті Вашингтон жертву сексуального насильства затримали та тримали під вартою з метою забезпечення її показань в суді. В подальшому, обвинуваченого визнали винним у викраденні та спробі зґвалтування. Також, в у штаті Техасі затримали жінку на місяць, яка давала показання проти свого гвалтівника. Під час судового засідання вона зазнала психоемоційного зриву, що викликало у суду обґрунтовані побоювання, що вона може зникнути, до того, як закінчить давати свої показання: Stillman S. Why Are Prosecutors Putting Innocent Witnesses in Jail? *The New Yorker*. 17.10.2017. URL: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/why-are-prosecutors-putting-innocent-witnesses-in-jail>

² Law Enforcement and Methods to Combat Terrorism – Module 3. URL: <https://www.lawshelf.com/coursemoduleview/law-enforcement-and-methods-to-combat-terrorism-module-3-of-5>.

³ Pipes D. The Terrorist Next Door. *New York Post*. 12.08.2003. URL : <https://www.danielpipes.org/1195/maher-hawash-the-terrorist-next-door>.

- в аеропорту Вашингтона перед вильотом до Саудівської Аравії був затриманий Абдулла аль-Кідда. Вказана особа була під арештом 16 днів, а його показання були критично важливими в рамках досудового розслідування створення терористичної організації¹;

- у 2002 року в рамках досудового розслідування кримінальної справи щодо виготовлення та ймовірного використання на території США ядерної бомби (так званої «брудної бомби») був затриманий Хосе Паділла (Jose Padilla), як «material witness»².

У Канаді також передбачена можливість застосування запобіжного заходу у вигляді затримання свідків, однак така практика є суворо регламентованою і можлива лише за рішенням суду. Відповідно до положень Кримінального кодексу Канади (Criminal Code of Canada), якщо особа була належним чином викликана до суду повісткою для дачі показань, але не з'явилася або самовільно залишила слухання, суд має право видати ордер на її затримання. Такий захід може бути застосований лише за умови, що повістка була вручена відповідно до вимог законодавства, а також особа володіє показаннями, які мають істотне значення для розгляду справи³.

У цьому контексті також цікавим є досвід європейських країн. Так, відповідно до кримінально-процесуального законодавства Франції, поліція наділяється правом затримувати не тільки осіб, підозрюваних у скоєнні злочину, але і свідків, які перебувають на місці події, та інших осіб із метою встановлення обставин події. Затримання не повинно перевищувати 24 годин, але прокурором цей термін може продовжуватися ще на 24 години щодо осіб, проти яких зібрані докази, що є підставою для пред'явлення обвинувачення⁴.

Важливо зазначити, що в більшості європейських країн інститут затримання свідка не є так настільки поширеним, як у США. Це зумовлено, зокрема, нижчим рівнем загроз, пов'язаних із терористичною діяльністю, що фіксується в державах Європейського Союзу, порівняно з США або з ситуацією, яка нині склалась в Україні.

Згідно зі Звітом про глобальний індекс тероризму (Global Terrorism Index), підготовленим Інститутом економіки та миру, США у 2023 році посіли 30-те місце, а у 2025 році – 34-те місце у світовому рейтингу за рівнем впливу тероризму⁵. Натомість низка європейських країн демонструє стабільно низькі показники терористичної активності. Наприклад, Португалія з 2012 року входить до переліку 45 країн світу з нульовим

¹ Екс-генпрокурора США виправдали URL: <https://www.golosameriki.com/a/john-ashkroft-released-2011-05-31-122895784/235997.html>.

² José Padilla // Вікіпедія. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/José_Padilla_\(criminal\)](https://en.wikipedia.org/wiki/José_Padilla_(criminal)).

³ Justice laws Website Canada URL: https://www.laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/section-705-20190919.html?utm_source=chatgpt.com.

⁴ Устінова-Бойченко Г. М., Залужний В. Г. Досвід зарубіжних країн та особливості затримання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2 (112). С. 408. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/108.pdf.

⁵ GTI: Глобальний індекс тероризму 2023. URL : <https://finap.com.ua/gti-globalnyj-indeks-teroryzmu-2023/>; GTI: Глобальний індекс тероризму 2025. URL : <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2025/03/Global-Terrorism-Index-2025.pdf>.

індексом тероризму, що свідчить про відсутність зафіксованих терористичних атак¹.

Таким чином, у низці західних країн із розвиненими демократичними інститутами кримінально-процесуальне законодавство передбачає можливість затримання ключового свідка як окрему процесуальну норму. На відміну від цього, чинний КПК України передбачає лише інструмент характеру примусового приводу свідка, який є недосконалим та займає тривалий час. Так, на практиці слідчі судді, відмовляють у задоволенні клопотання щодо приводу, якщо її виклик було здійснено із порушенням триденного терміну, передбаченого ч. 8 ст. 135 КПК України. Також свідок може намісто уникати допиту із використання штучних обставини, наприклад перебувати в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням, повідомити про загрозу життю близьким родичам тощо. Крім того, після приводу та допиту свідок може почати переховуватись від слідства або навіть залишати територію України. При цьому, за цей період може бути вчинено наступний терористичний акт, у тому числі із загибеллю людей.

З огляду на триваючу збройну агресію з боку російської федерації, яка супроводжується систематичними терористичними атаками на території України та зростанням кількості терористичних кримінальних правопорушень, виникає об'єктивна потреба у вдосконаленні національного кримінального процесуального законодавства. Зокрема, йдеться про запровадження до КПК України нової процесуальної норми, що передбачає можливість затримання ключового свідка.

Запровадження такого механізму сприятиме:

- підвищенню ефективності розслідувань терористичних кримінальних правопорушень;
- запобіганню вчиненню нових терористичних актів;
- своєчасному отриманню критично важливих показань;
- неминучому притягненню винних осіб до кримінальної відповідальності.

З урахуванням викладеного, пропонується впровадити в КПК України нову категорію суб'єктів кримінального провадження – «ключовий свідок». На думку автора, це фізична особа, якій відомі обставини, що мають суттєве значення у кримінальному провадженні щодо злочину, передбаченого статтями 111-114, 258–258⁶ Кримінального кодексу України.

Ураховуючи потенційні ризики зловживань з боку правоохоронних органів та можливі порушення прав людини, запровадження механізму затримання ключового свідка має супроводжуватися чіткими правовими критеріями та обмеженнями, а саме:

1. Обов'язковість судового контролю. У всіх юрисдикціях, де існує така практика, застосування затримання ключового свідка завжди

¹ Безпека в Португалії в 2025 році, URL : <https://ua.okno.agency/blog/tpost/4kxjbzdab1-bezpeka-v-portugal-v-2025-rots>.

супроводжується судовим контролем, що гарантує законність застосування такого заходу.

2. Принцип пропорційності. Реалізація вказаного принципу передбачає застосування уповноваженими суб'єктами тих засобів і заходів, які є необхідними та достатніми для досягнення державою соціальної справедливості. Так, згідно ч. 2 ст. 8 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод органи державної влади не можуть втручатись у здійснення права на повагу до приватного і сімейного життя, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб¹.

Чинний КПК України не передбачає принцип пропорційності у якості окремої засади кримінального провадження і обмежується виключно закріпленням засади верховенства права (стаття 8 КПК України). В той же час, Конституційний Суд України у своєму Рішенні № 3-рп/2012 від 25 січня 2012 року зауважив, що принцип пропорційності являється однією із складових засади верховенства права².

Водночас у своєму Рішенні № 15-рп/2004 від 02 листопада 2004 року Конституційний Суд України ототожнює принцип пропорційності з явищем правової справедливості та зауважує, що «обмеження конституційних прав обвинуваченого повинно відповідати принципу пропорційності: інтереси забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та безпеки тощо можуть виправдати правові обмеження прав і свобод тільки в разі адекватності соціально обумовленим цілям»³.

3. Захист процесуальних прав особи. Свідок, щодо якого застосовується такий захід, повинен мати гарантований доступ до правової допомоги, право на ознайомлення з обґрунтуванням затримання, а також можливість оскарження відповідного рішення до апеляційного суду.

4. Обмеження строку затримання. Законодавство повинно чітко визначати максимальний строк затримання ключового свідка, який не може перевищувати розумних меж (наприклад, 48 годин). Це дозволить зберегти баланс між інтересами правосуддя та захистом прав людини.

Враховуючи міжнародний досвід, запровадження механізму затримання свідка в Україні може стати ефективним інструментом у забезпеченні національної безпеки та протидії терористичним злочинам. При цьому, цей механізм потребує ретельного регулювання і впровадження

¹ Європейська конвенція з прав людини : Міжнародний документ. Конвенція Ради Європи. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289.

² Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>.

³ Рішення Конституційного Суду України від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.

судового контролю, щоб уникнути зловживань та порушення прав громадян. Запровадження вищевказаної норми має супроводжуватися публічною дискусією за участю науковців, правозахисників та представників судової та слідчої практики, що дозволить знайти оптимальний баланс між ефективністю судочинства та захистом прав людини, щоб уникнути порушень Європейської конвенції з прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпека в Португалії в 2025 році, URL: <https://ua.okno.agency/blog/tpost/4kxjbzdab1-bezpeka-v-portugal-v-2025-rots>.
2. Глобальний індекс тероризму 2023. URL : <https://finap.com.ua/gti-globalnyj-indeks-teroryzmu-2023/>.
3. Глобальний індекс тероризму 2025. URL : <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2025/03/Global-Terrorism-Index-2025.pdf>.
4. Головата Ю. Привід, як захід процесуального примусу та наслідки невиконання ухвали про привід / Бершадський районний суд Вінницької області. URL: <https://bh.vn.court.gov.ua/sud0202/pres-centr/news/355470/>.
5. Гончаренко В. Г. Правові питання затримання особи в кримінальному провадженні. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 2. С. 11–14. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Chaaau_2014_7_2_3.
6. Екс-генпрокурора США виправдали URL: <https://www.golosameriki.com/a/john-ashcroft-released-2011-05-31-122895784/235997.html>.
7. Європейська конвенції з прав людини : Міжнародний документ. Конвенція Ради Європи. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289.
8. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
10. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.
11. Рішення Конституційного Суду України від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.
12. Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>.

13. Устінова-Бойченко Г. М., Залужний В. Г. Досвід зарубіжних країн та особливості затримання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2 (112). С. 406–409. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/108.pdf.
14. 18 U.S. Code § 3144. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3144>
15. José Padilla // Вікіпедія. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/José_Padilla_\(criminal\)](https://en.wikipedia.org/wiki/José_Padilla_(criminal)).
16. Justice laws Website Canada URL: https://www.laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/section-705-20190919.html?utm_source=chatgpt.com.
17. Law Enforcement and Methods to Combat Terrorism – Module 3. URL: <https://www.lawshef.com/videocoursesmoduleview/law-enforcement-and-methods-to-combat-terrorism-module-3-of-5>.
18. Pipes D. The Terrorist Next Door. *New York Post*. 12.08.2003. URL : <https://www.danielpipes.org/1195/maher-hawash-the-terrorist-next-doo.r>.
19. Stillman S. Why Are Prosecutors Putting Innocent Witnesses in Jail? *The New Yorker*. 17.10.2017. URL: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/why-are-prosecutors-putting-innocent-witnesses-in-jail>.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2025

Maksym V. SOKOLOVSKY,

PhD in Law

(Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine)

ENSURING THE APPEARANCE OF KEY WITNESSES IN THE INVESTIGATION OF TERRORIST CRIMINAL OFFENCES: LEGAL REGULATION AND INTERNATIONAL PRACTICE

The article examines the issue of applying the mechanism of detention of a key witness in criminal proceedings in different countries of the world and the possibility of adapting this institution to the criminal procedural legislation of Ukraine. Taking into account the growth of terrorist threats and the complexity of individual criminal cases, it is reasonably proposed to introduce the relevant legal norm into Ukrainian legislation. An analysis of the current legislation has been carried out, in particular the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which currently only provides for the possibility of forcibly bringing a witness or detaining him if there are grounds to believe that he himself committed a crime. The author justifies the feasibility of introducing the institution of detention of a key witness with the application of preventive measures, taking into account the complexity and special public danger of terrorist criminal offenses, including in the context of ongoing armed aggression by the Russian Federation.

The work pays special attention to the need to comply with international human rights standards, in particular the provisions of Articles 5 and 8 of the European Convention on Human Rights, as well as Article 29 of the Constitution of

Ukraine. To prevent possible abuses by pre-trial investigation bodies, it is proposed to introduce clear procedural safeguards: mandatory judicial control, determination of a maximum period of detention, and the possibility of appealing the detention decision. The article analyzes the experience of applying the relevant mechanism in the United States of America, Canada and some European countries. Particular emphasis is placed on the institution of "material witness detention" in the USA, which allows the detention of a witness by court decision in the event of a risk of his failure to appear or escape, provided that his testimony is of significant importance for criminal proceedings. Examples of specific cases are given when such a mechanism was used in cases related to the investigation of terrorist crimes.

Based on the analysis, a number of proposals are proposed for amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine. It is proposed to define the concept of a "key witness", to establish a mechanism for his detention on the basis of a decision of an investigating judge, taking into account the principles of the rule of law and proportionality. The need for public discussion of the proposed changes with the involvement of representatives of the legal community, scientists and human rights activists is indicated in order to achieve a balance between the effectiveness of the pre-trial investigation of terrorist crimes and respect for human rights and freedoms.

Keywords: *terrorism, public safety, detention of a person, witness, terrorist criminal offenses, human rights and freedoms of man and citizen, limitations, criminal proceedings, pre-trial investigation authorities, participants of criminal proceedings.*